

บทที่ ๔

ภาพสะท้อนจากสำนวนจีนและสำนวนไทย

สำนวนที่คนแต่ละชาติใช้จะสะท้อนให้เห็นถึงสังคมของชนชาตินั้น ๆ ในด้านต่าง ๆ เป็นต้นว่า ชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ลัทธิศาสนา ความเชื่อ ตลอดจนทำให้ทราบถึงประวัติศาสตร์ สภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม สำนวนจีนและสำนวนไทยซึ่งมีความหมายตรงหรือคล้ายคลึงกันดังได้วิเคราะห์แล้วในบทที่ ๓ ต่างก็สะท้อนให้เห็นถึงสภาพแวดล้อม ชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อ วัฒนธรรมและทัศนคติเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ของคนจีนและคนไทย ดังต่อไปนี้

๑. สิ่งแวดล้อม

ถึงแม้ว่าประเทศจีนและประเทศไทยต่างก็อยู่ในทวีปเอเชียและเป็นประเทศเกษตรกรรมทั้งคู่ แต่ภูมิประเทศและภูมิอากาศของทั้งสองประเทศก็มีสิ่งที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะว่าประเทศจีนเป็นประเทศที่กว้างใหญ่ไพศาล มีเนื้อที่มากกว่าประเทศไทยประมาณ ๑๕ เท่า ลักษณะภูมิประเทศของประเทศไทยคล้ายคลึงกับทางภาคกลาง และภาคใต้ของจีนซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยแหล่งน้ำและป่าไม้ ส่วนประเทศจีนนั้น เนื่องจากมีพื้นที่กว้างใหญ่ลักษณะภูมิประเทศจึงแตกต่างจากไทยในบางภาคคือ ภาคตะวันตกเป็นที่สูงและภาคตะวันตกเฉียงเหนือ เป็นทะเลทรายและทุ่งหญ้า

อากาศในประเทศจีนเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาล ซึ่งมี ๔ ฤดูคือฤดูใบไม้ผลิ ฤดูร้อน ฤดูใบไม้ร่วงและฤดูหนาว ในฤดูหนาวอากาศหนาวจัด มีหิมะ และน้ำในแม่น้ำลำคลองส่วนใหญ่จะจับเป็นน้ำแข็งหมด ส่วนในฤดูร้อนอากาศร้อนและฝนตกชุก อากาศในประเทศไทยนั้นส่วนใหญ่ร้อนและฝนตกชุกมี ๓ ฤดูคือ ฤดูร้อน ฤดูฝนและฤดูหนาว

ด้วยเหตุที่ประเทศจีนและประเทศไทยมีภูมิประเทศ ภูมิอากาศที่ทั้งเหมือนและ
ต่างกัน สัตว์และพืชจึงมีทั้งเหมือนและต่างกันด้วย

ส่วนจีนและส่วนไทยสะท้อนให้เห็นภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สัตว์และพืชที่เหมือน
และต่างกันในประเทศจีนและประเทศไทยได้ดังนี้

๑.๑ ภูมิประเทศ

ส่วนจีนและส่วนไทยสะท้อนให้เห็นว่าทั้งประเทศจีนและประเทศไทยมี
ภูมิประเทศที่คล้าย ๆ กันคือ มีทั้งภูเขา แม่น้ำ ลำคลองและทะเล

ตัวอย่าง

跋 山 涉 水
bá shān shè shuǐ

ขึ้นเขาลุยน้ำ

ขึ้นเขาลงห้วย

水 落 石 出
shuǐ luò shí chū

น้ำลดหินผุด

น้ำลดตอผุด

過 河 拆 橋
guò hé chāi qiáo

ข้ามแม่น้ำรื้อสะพาน

ตีบหัวส่ง

大 海 撈 針
dà hǎi lāo zhēn

งมเข็มในมหาสมุทร

งมเข็มในมหาสมุทร

แต่ส่วนบางส่วนก็สะท้อนให้เห็นลักษณะภูมิประเทศที่มีเฉพาะในประเทศใด
ประเทศหนึ่งเท่านั้น

ตัวอย่าง

面 如 土 色
miàn rú tǔ sè

หน้าเหมือนสีดิน

(หน้าถอดสี)^๑

สำนวนจีน "หน้าเหมือนสีดิน" หมายถึงหน้าซีดเป็นสีเหลือง เปรียบว่าเหมือนกับดินในประเทศจีนซึ่งเป็นดินเหลือง

๑.๒ ภูมิอากาศ

สำนวนจีนและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่าประเทศจีนและประเทศไทยมีภูมิอากาศที่ต่างกัน สำนวนจีนบางส่วนกล่าวถึงน้ำแข็งและหิมะซึ่งแสดงว่าในฤดูหนาวอากาศในประเทศจีนหนาวจัด น้ำจับกันเป็นน้ำแข็งและมีหิมะ บางส่วนก็กล่าวถึงฤดูใบไม้ผลิและฤดูใบไม้ร่วง ในฤดูใบไม้ผลิน้ำแข็งและหิมะเริ่มละลาย และพืชต่าง ๆ จะผลิใบแตกหน่อ ส่วนในฤดูใบไม้ร่วง ลมจะแรงแล้วใบไม้จะร่วงหล่นจากต้น สำนวนไทยไม่มีกล่าวถึงฤดูใบไม้ผลิและฤดูใบไม้ร่วง หิมะหรือน้ำแข็ง แต่มีกล่าวถึงฤดูฝน เพราะประเทศไทยมีแต่ฤดูฝน ฤดูร้อนและฤดูหนาว ฤดูหนาวในประเทศไทยไม่หนาวจัดจนหิมะตกหรือน้ำเป็นน้ำแข็งอย่างในประเทศจีน

ตัวอย่าง

虎 尾 春 冰
hǔ wěi chūn bīng

เทียบบนหางเสือและน้ำแข็งในฤดูใบไม้ผลิ (อยู่ในปากเสือปากหมี)

^๑สำนวนที่ใส่วงเล็บไว้ทั้งหมดในบทนี้ หมายถึงสำนวนที่มิได้ใช้เป็นตัวอย่าง แต่ยกมาเพื่อเทียบความหมายกับสำนวนที่เป็นตัวอย่าง.

如 湯 沃 雪
rú tāng wò xuě

เหมือนราดน้ำร้อนบนหิมะ

(ทฎ้าปากคอก)

雨 後 春 笋
yǔ hòu chūn sǔn

หน่อไม้หลังฝนฤดูใบไม้ผลิ

เห็นหน้าฝน

一 葉 知 秋
yī yè zhī qiū

ใบไม้ร่วงหนึ่งใบก็รู้ฤดูใบไม้ร่วง

ใบไม้ร่วงจะออกช่อ ข้าวรวงจะออกรวง

๑.๓ พิษ

สำนวนจีนและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่าประเทศจีนและประเทศไทยมีพิษที่เหมือน

กันคือ ไข้

ตัวอย่าง

藕 斷 絲 連
ǒu duàn sī lián

บัวขาดใบติด

เด็ดบัวไว้ใย

แต่สำนวนบางสำนวนสะท้อนให้เห็นว่ามีพิษที่ต่างกันในประเทศจีนและประเทศไทย
เป็นต้นว่า สำนวนจีนกล่าวถึงท้อ หลี่ และหยาง ซึ่งมีอยู่ในประเทศจีน ส่วนสำนวนไทยไม่
กล่าวถึงพิษดังกล่าว เพราะประเทศไทยไม่มี แต่กล่าวถึงมะพร้าวหรือส่วนประกอบของมะพร้าว
เพราะมะพร้าวมีอยู่ทั่วไปในประเทศไทย สำนวนจีนไม่กล่าวถึงมะพร้าว เพราะมีอยู่เฉพาะ
ที่เกาะไหหลำและบางถิ่นในมณฑลยูนนาน

ตัวอย่าง

(เล่นขวานที่หน้าประตูหมู่บ้าน)

เอามะพร้าวหัวไปขายสวน

(กบได้กินบ่อ)

กบได้กะลาครอบ

投 桃 報 李
tóu táo bào lǐ

ลูกท้อไปลูกท้อเผลามา

น้ำผักนึ่งไปน้ำสายบัวมา

枯 楊 生 稊
kū yáng shēng tí

ต้นหยางแห้งเกิดงอกใหม่

(ข้าวแก่กินหญ้าอ่อน)

๑.๔ สัตว์

สำนวนจีนและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่าประเทศจีนและประเทศไทยมีสัตว์ที่
เหมือนกัน เช่น วัว ควาย ไก่ เสือ ลิง นกแก้วแมลงเม่า ปลา ฯลฯ ชื่อสัตว์เหล่านี้ปรากฏ
ในบางสำนวนและบางสำนวนก็มีความหมายเกี่ยวข้องกับสัตว์เหล่านี้

ตัวอย่าง

聽 人 穿 鼻
tīng rén chuān bí

ปล่อยให้คนอื่นสอดตะพาย

สอดตะพาย (จูงจมูก)

殺 鷄 嚇 猴
shā jī xià hóu

ฆ่าไก่ขู่ลิง

เชือดไก่ให้ลิงดู

縱 虎 歸 山
zòng hǔ guī shān

ปล่อยให้เสือกลับภูเขาลงเขา

ปล่อยให้เสือเข้าป่า ปล่อยให้ปลาลงน้ำ

鸚 鵡 學 舌
yīng wǔ xué shé

พูดเป็นนกแก้ว

พูดเป็นนกแก้วนกขุนทอง

飛 蛾 投 火
fēi é tóu huǒ

แมลงเม่าเข้าไฟ

แมลงเม่าบินเข้ากองไฟ

魚 游 釜 中
yú yóu fǔ zhōng

ปลาว่ายอยู่ในหม้อ

เนื้อเข้าปากเสือ

แต่ส่วนบางส่วนก็สะท้อนให้เห็นว่าประเทศจีนและประเทศไทยมีสัตว์ที่ต่างชนิดกัน คือประเทศจีนมีช้างและจระเข้น้อยมาก ช้างมีเฉพาะทางตอนใต้ของมณฑลยูนนาน และจระเข้มีเฉพาะทางตอนใต้ของแม่น้ำแยงซีเท่านั้น แต่สัตว์สองอย่างนี้มีอยู่ทั่วไปในประเทศไทย ส่วนหมาป่ากับแกะมีอยู่ทั่วไปในประเทศจีน แต่แทบจะไม่มีเลยในประเทศไทย ในส่วนจิงมีกล่าวถึงหมาป่าและแกะอยู่หลายส่วน แต่ไม่มีกล่าวถึงช้างและจระเข้ ส่วนส่วนไทยก็มีกล่าวถึงช้างและจระเข้อยู่หลายส่วน แต่ไม่มีกล่าวถึงแกะและหมาป่า

ตัวอย่าง

殺 鷄 取 卵
shā jī qǔ luǎn

ฆ่าไก่เอาไข่

ฆ่าช้างเอางา

牛 鼎 烹 鷄
niú dǐng pēng jī

กะทะวัวผัดไก่

ซี่ช้างจับตักแตน

教 獠 升 木
jiāo náo shēng mù

สอนลิงขึ้นต้นไม้

สอนจระเข้ให้ว่ายน้ำ

養 虎 遺 患
yǎng hǔ yí huàn

เลี้ยงเสือให้ภัย

เลี้ยงลูกเสือลูกจระเข้

引 狼 入 室
yǐn láng rù shì

ชักหมาป่าเข้าบ้าน

(ชักน้ำเข้าลึก ชักศึกเข้าบ้าน)

狼 心 狗 肺
láng xīn gǒu fèi

ใจหมาป่าปอดสุนัข (ใจมิหินชาติ)

亡 羊 補 牢
wáng yáng bǔ láo

แกะหายล้อมคอก รั้วหายล้อมคอก

๒. วัฒนธรรม

วัฒนธรรมของจีนและไทยมีทั้งเหมือนและต่างกันดังนี้

๒.๑ ชีวิตความเป็นอยู่

ด้วยเหตุที่สิ่งแวดล้อมระหว่างจีนกับไทย มีทั้งเหมือนกันและต่างกัน ชีวิตความเป็นอยู่ระหว่างคนจีนกับคนไทยจึงมีทั้งเหมือนกันและต่างกันด้วย ส่วนจีนและส่วนคนไทยสะท้อนให้เห็นการกิน การอยู่ การเล่น การเกิด การตาย ของใช้ เครื่องดนตรี อาวุธ เงินตรา ตัวอักษร ทั้งที่เหมือนกันและต่างกันของคนจีนและคนไทยดังนี้

๒.๑.๑ การกิน

ส่วนจีนและส่วนไทยสะท้อนให้เห็นว่าอาหารการกินระหว่างคนจีนกับคนไทยมีทั้งเหมือนและต่างกัน คือทั้งคนจีนและคนไทยต่างก็กินข้าว สิ่งที่แตกต่างกันคือคนไทยกินเกลือ กินข้าวแกง กินหมาก แต่คนจีนไม่กิน

ตัวอย่าง

(ดื่มน้ำแข็ง กินอาหารที่มีรสขม)

กินเกลือ

(ดื่มน้ำคืดมึนแหล่งน้ำ)

ข้าวแดงแกงร้อน

米 珠 薪 桂
mí zhū xīn guì

ข้าวแพงเหมือนไข่มุก

หินแพงเหมือนอบเชย

ข้าวยากหมากแพง

นอกจากนั้นวิธีการกินของคนไทยและคนจีนก็ไม่เหมือนกัน จีนใช้ตะเกียบ แต่ไทยใช้ช้อนหรือใช้มือ การกินโดยใช้มือไทยเรียกว่าเป็น

ตัวอย่าง

坐 享 其 成
zuò xiǎng qí chéng

(นั่งเสวยที่เขาทำสำเร็จแล้ว)

ชอบมือเป็น

๒.๑.๒ การอยู่

สำนวนจีนและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของคนจีนและคนไทย ซึ่งมีทั้งเหมือนและแตกต่างกัน สิ่งที่เหมือนกันก็คือ ทั้งคนจีนและคนไทยนิยมสร้างบ้านเป็นหลัง ๆ ไข่มุ่หรืออิฐทำเป็นกำแพง มีประตูสำหรับเข้าออก สิ่งที่ต่างกันคือ บ้านของคนจีนนั้น มักจะต้องมีลานบ้านที่มีบริเวณกว้างขวางพอสมควร ซึ่งใช้สำหรับเก็บของใช้บางอย่างหรือใช้เป็นที่พักผ่อน ถ้ามีงานก็ใช้เป็นที่พักได้ แต่คนไทยนั้นนิยมเรือนใต้ถุนสูง มีบันไดตั้งกาญจนาคพันธุ์ได้กล่าวไว้ว่า

"สมัยโบราณเรือนไทยปลูกสูง ใต้ถุน หน้าเรือนมีบันไดหรือกระไดขึ้นลง ที่เชิงบันไดพื้นดินตั้งอ่างหรือโอ่งเล็ก ๆ ใส่น้ำไว้สำหรับล้างเท้า เวลาขึ้นเรือน ทั้งนี้เพราะทางเดินมักเป็นดินโคลนเฉอะแฉะหรือเป็นฝุ่นละออง และคนก็ไม่นิยมใส่รองเท้า เวลาจะขึ้นเรือนจึงต้องล้างเท้า เมื่อล้างเท้าแล้วก็ติดเท้าเปียกขึ้นบันได คนขึ้นคนหนึ่ง สองคนกระไดก็แห้ง แต่ถ้าคนขึ้นอยู่ไม่ขาด กระไดก็แห้งไม่ทัน ต้องเปียกน้ำอยู่เสมอ" *

ตัวอย่าง

隔 牆 有 耳
gé qiáng yǒu ěr

กำแพง มี หู

กำแพงมีหู ประตูมีช่อง

* กาญจนาคพันธุ์, สำนวนไทย (กรุงเทพมหานคร : บำรุงสาส์น, ๒๕๒๑)
เล่ม ๒, หน้า ๔๕๖.

門 庭 若 市
mén tíng ruò shì

หน้าประตูและลานบ้านเหมือนตลาด : หัวกระโถไม่แห้ง

๒.๑.๓ การเล่น

สำนวนจีนและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่าคนจีนและคนไทยมีการเล่น

ที่คล้ายกัน เช่นมีการชนไก่ การเล่นหมากรุก การเล่นตัวโป

ตัวอย่าง

呆 若 木 鷄
dāi ruò mù jī

งง เป็นท่อนไก่

(สิ้นลำธารสุดภูเข)

งงเป็นไก่ตาแตก

เข้าตาจน

棋 逢 對 手
qí féng duì shǒu

มัก หมากรุกพบคู่แข่ง

(เพชรตัดเพชร)

一 五 一 十
yī wú yì shí

ทีละห้าทีละสิบ

แจ่งสี่เบี้ย

๒.๑.๔ การเกิด

สำนวนไทยสะท้อนให้เห็นประเพณีเกี่ยวกับการเกิดของไทย ซึ่งต้อง

มีการอาบน้ำร้อนตั้งกายนจนาคพันจุกแล้วไว้ว่า "ในไทยสมัยโบราณ พ่อท้องเจ็บก็จัดแจ่ง

ต้มน้ำเตรียมไว้ เมื่อทารกคลอดออกมา หมอตำแยตัดสายสะดือแล้ว ก็เอาทารกลงอาบน้ำร้อน

ทันที"^๑

^๑ กาญจนาคพันจุก, เรื่องเดียวกัน. หน้า ๔๔๓.

ตัวอย่าง

(แก้ว่าหนึ่งวัน)^๑

อาบน้ำร้อนมาก่อน

๒.๑.๕ การตาย

สำนวนจีนและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่าประเพณีในการทำศพของคนจีนและคนไทยมีลักษณะต่างกันบ้าง กล่าวคือคนจีนจะทำโลงศพให้แก่ผู้ตายและทำพิธีฝังศพ หลังจากนั้นก็ฝังทำอวงซุ่ย ส่วนคนไทยนอกจากจะเผาหรือฝังศพแล้ว ในสมัยก่อนยังมีการเอาศพไปทิ้งนอกเมือง ปล่อยไว้ให้แร้งกินด้วย

ตัวอย่าง

行 將 就 木
xíng jiāng jiù mù

ใกล้จะเข้าโลงศพ

แร้งถามหา

๒.๑.๖ ของใช้

สำนวนจีนและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่าทั้งคนจีนและคนไทยต่างก็มีลูกคิดใช้ ลูกคิดเป็นเครื่องคิดเลขที่คนจีนประดิษฐ์ขึ้นใช้ตั้งแต่สมัยโบราณ อาจจะเป็นได้ว่าคนจีนที่มาเมืองไทยได้นำลูกคิดเข้ามาใช้ในเมืองไทยด้วย

ตัวอย่าง

如 意 算 盤
rú yì suàn pán

ติดลูกคิดที่สมความปรารถนา

ติดลูกคิดวางแก้ว

^๑เท่าที่ผู้วิจัยทราบ ในประเทศจีนทั้งภาคเหนือและภาคใต้ก็มีประเพณีอาบน้ำร้อนให้ทารกที่คลอดใหม่เหมือนกัน แต่มิได้สะท้อนให้เห็นในสำนวน

แต่ส่วนบางส่วนก็สะท้อนให้เห็นว่าคนจีนและคนไทยมีของใช้บางอย่างต่างกัน เช่นคนจีน
ในสมัยก่อนใช้ตะเกียงให้แสงสว่าง คนไทยนอกจากใช้ตะเกียงแล้ว บางบ้านก็ใช้ได้

ตัวอย่าง

萬 家 燈 火
wàn jiā dēng huǒ

หมื่นบ้านจุดตะเกียง

เข้าได้เข้าไฟ

๒.๑.๗ เครื่องดนตรี

ส่วนจีนและส่วนไทยสะท้อนให้เห็นว่าเครื่องดนตรีจีนและไทย
มีทั้งเหมือนและต่างกัน เครื่องดนตรีที่เหมือนกันคือแตร ซึ่งไทยรับมาจากชาติตะวันตก
ส่วนเครื่องดนตรีที่ต่างกันคือ จีนมีขิม แต่ไทยมีซอ

ตัวอย่าง

自 吃 自 搯
zì chī zì leì

ตัวเองเป่าเอง

เป่าแตร

對 牛 彈 琴
duì niú tán qín

ดีด(ตี)ขิมให้วัวฟัง

สซอให้ควายฟัง

๒.๑.๘ อ่าว

ส่วนจีนและส่วนไทยสะท้อนให้เห็นว่าคนจีนและคนไทยใช้อ่าว
ต่างกันคือ คนจีนใช้เกาทัณฑ์ แต่คนไทยใช้ขลุ่ยและปี่

ตัวอย่าง

驚 弓 之 鳥
jīng gōng zhī niǎo

นกขู่กันเกาทัณฑ์

กาตาแวงเห็นขลุ่ย

一 箭 雙 雕
yī jiàn shuāng diāo

ยิงหนึ่งเกาทัณฑ์ได้เหยี่ยวสองตัว

ยิงปืนนัดเดียวได้นกสองตัว

๒.๑.๘ เงินตรา

สำนวนจีนและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่าคนจีนและคนไทยใช้เงินตราต่างกัน ในสมัยโบราณเงินตราของจีนส่วนใหญ่จะทำด้วยเงินหรือทองแดง มีรูปร่างกลมและมีรูอยู่ตรงกลาง สามารถร้อยเชือกผ่านรูแล้วผูกไว้ที่เอวได้ แต่ไทยใช้เบี้ยซึ่งเป็นทอยจำพวกหนึ่งต่างเงินจับจ่ายซื้อสิ่งของได้

ตัวอย่าง

揮金如土
huī jīn rú tǔ

ใช้ทองเป็นดิน

ใช้เงินเป็นเบี้ย

腰纏萬貫
yāo chán wàn guàn

เอวพันเงินไว้ที่นุ่งเชือก

มีเงินถุงเงินถัง

一錢不值
yī qián bù zhí

ไม่มีค่าแม้แต่สตาบดเคี้ยว

สิบเบี้ยขายไม่ขาด

๒.๑.๑๐ ตัวอักษร

สำนวนจีนและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่าตัวอักษรจีนกับตัวอักษรไทยแตกต่างกัน ตัวอักษรจีนเป็นตัวอักษรภาพ (pictograph) คือใช้อักษรเขียนแทนคำ อักษรแต่ละตัวใช้แทนคำแต่ละคำ เช่น 日 (rì) มีรูปคล้ายดวงอาทิตย์ ใช้หมายถึงพระอาทิตย์ 月 (yuè) มีรูปคล้ายดวงจันทร์ที่ไม่เต็มดวง ใช้หมายถึงดวงจันทร์ แต่ตัวอักษรไทยใช้เขียนแทนเสียง (alphabetic) ตัวอักษรแต่ละตัวใช้แทนเสียงหนึ่งเสียง เช่นคำว่า "ดู" แยกออกเป็นพยัญชนะ "ด" และสระ "ู" ได้ ลักษณะที่แตกต่างกันระหว่างภาษาจีนกับภาษาไทยดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นในสำนวนจีนและสำนวนไทย

ตัวอย่าง

目不識丁
mù bù shí dīng

ตาไม่รู้หนังสือ

ก. ขี้ ไม่กระดิกหู

๒.๒.๒ ความเชื่อเกี่ยวกับขวัญ วิญญาณและผี

สำนวนจีนและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่าคนจีนและคนไทยต่างก็มีความเชื่อเรื่องวิญญาณ ขวัญและผีเหมือนกัน กล่าวคือ คนจีนเชื่อว่าในร่างกายของคนนั้น มีสามวิญญาณและเจ็ดขวัญ เมื่อวิญญาณและขวัญเหล่านี้ไม่อยู่กับร่างกายแล้ว คนเราก็จะสิ้นสติ คนไทยก็มีความเชื่อคล้าย ๆ กัน คือเชื่อกันว่า ขวัญคือสิ่งซึ่งประจำตัวคนตั้งแต่เกิดจนตาย ถ้าขวัญอยู่กับตัวก็มีความสุขความเจริญ ถ้าขวัญไม่อยู่กับตัวก็จะเจ็บไข้ได้ป่วย หรืออาจถึงตายและหาความสุขความเจริญไม่ได้ นอกจากนี้คนจีนและคนไทยก็เชื่อว่ามีผี ซึ่งมาจากวิญญาณของคนตาย

ตัวอย่าง

吉 人 天 相
jí rén tiān xiàng

คนดีสวรรค์คุ้ม

คนดีผีคุ้ม

與 鬼 為 鄰
yǔ guǐ wéi lín

เป็นเพื่อนบ้านกับผี

(แรงตามหา)

魂 不 附 體
hún bù fù tǐ

วิญญาณไม่อยู่กับร่าง

ขวัญหนีผีฝ่อ

๒.๒.๓ ความเชื่อเกี่ยวกับการสาบาน

สำนวนจีนและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่าทั้งคนจีนและคนไทยต่างเชื่อเรื่องสาบาน คนจีนถือว่าสวรรค์และดวงอาทิตย์เป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ ฉะนั้น ในการสาบานจะชี้ฟ้าและสาบานต่อดวงอาทิตย์ แต่คนไทยถือว่าวัดเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ฉะนั้นในการสาบานจะต้องไปที่วัด

ตัวอย่าง

指 天 誓 日
zhǐ tiān shì rì

ชี้ฟ้าสาบานต่อพระอาทิตย์

สาบานเจ้ครวัดเจ้ควา

๒.๒.๔ ความเชื่อเรื่องทวิภาพ

ปรัชญาของจีนสมัยโบราณเห็นว่าสรรพสิ่งทั้งปวงในโลกต้องเป็นคู่กัน เรียกว่า 陰 yīn (อิน) กับ 陽 yáng (หยาง) เช่นชายกับหญิง เมืองมนุษย์กับเมืองนรก มืดกับสว่าง พระจันทร์กับพระอาทิตย์ ขาวกับดำ ฯลฯ ความเชื่อดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นในสำนวนจีน คือ 陽奉陰違 yáng fèng yīn wéi "ด้านสว่างปฏิบัติตามด้านมืดฝ่าฝืน" ซึ่งมีความหมายตรงกับสำนวนไทยว่า หน้าไหว้หลังหลอก

๒.๓ นิทาน วรรณคดี เรื่องราวในพงศาวดารและประวัติศาสตร์

สำนวนจีนและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่านิทาน วรรณคดี เรื่องราวในพงศาวดารและประวัติศาสตร์ในประเทศจีนและประเทศไทยมีทั้งเหมือนและต่างกัน

นิทานที่ทั้งจีนและไทยมีเหมือนกันคือนิทานชาดก

ตัวอย่าง

盲人摸象
máng rén mō xiàng

คนตาบอดคลำช้าง^๑

ตาบอดคลำช้าง^๑

แต่บางสำนวนก็แสดงให้เห็นว่าจีนและไทยมีเรื่องเล่าที่ต่างกัน

ตัวอย่าง

班門弄斧
bān mén nòng fǔ

เล่นขวานที่หน้าประตูหลู่ป่าน^๒

สอนหนังสือสังฆราช^๒

^๑ ุรายละเอียดหน้า ๑๒๗ ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้

^๒ ุรายละเอียดหน้า ๒๐๖ ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้

杞人憂天

Qǐ rén yōu tiān

ชาวเมืองซีหวังฟ้า^๑

(วิตกกังวล)

紙上談兵

zhǐ shàng tán bīng

คุยเรื่องกลยุทธ์บนกระดาษ^๒

(ละเลงขนมเบื้องด้วยปาก)

磨杵成針

mó chǔ chéng zhēn

ฝนสากเหล็กให้เป็นเข็ม^๓

(ฝนทิ้งให้เป็นเข็ม)

(ที่เท่าอุกหิน)

ที่เท่าแมวตื่นตาย^๔

(เสียวโค้งอ้อมมุม)

ชกแม่น้ำทิ้งห้า^๕

(พันล่ำปากหมื่นยากเย็น)

งอมพระราม^๖๓. ทัศนะเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ

คนจีนและคนไทยมีทัศนะเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวทั้งเหมือนและต่างกันดังนี้

๓.๑ ทัศนะเกี่ยวกับอวัยวะ

สำนวนจีนและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นทัศนะของคนจีนและคนไทยเกี่ยวกับ
 บทบาทหน้าที่ของอวัยวะต่าง ๆ เช่น ปากใช้พูดและกิน ลิ้นใช้พูด ตาใช้ดู หูใช้ฟัง จมูกใช้
 คมกลิ่น มือและเท้าใช้ทำงาน ใจใช้คิดนึก หน้าแสดงอารมณ์ความรู้สึกของคน ฯลฯ

^๑ ุรายละเอียดหน้า ๑๗๔ ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้^๒ ุรายละเอียดหน้า ๒๐๓ ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้^๓ ุรายละเอียดหน้า ๑๔๗ ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้^๔ ุรายละเอียดหน้า ๑๘๑ ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้^๕ ุรายละเอียดหน้า ๑๗๔ ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้^๖ ุรายละเอียดหน้า ๑๖๔ ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ตัวอย่าง

口蜜腹劍
kǒu mì fù jiàn

ปากน้ำผึ้งทูลดาบ

ปากปราศรัย น้ำใจเชือดคอ

油嘴滑舌
yóu zuǐ huá shé

ฉิ้นฉิ้นปากเป็นน้ำมัน

ฉิ้นไม่มีกระดูก

拾人牙慧
shí rén yá huì

เก็บขี้ฟันคนอื่น

จำซีปากเขามา

有眼無珠
yǒu yǎn wú zhū

มีตาไม่มีแวว

มีตาหาไม่มีแวว

當耳邊風
dāng ěr biān fēng

เหมือนลมที่พัดผ่านข้างหูไป

เอาหูทวนลม

仰人鼻息
yǎng rén bí xī

บิมนูกคนอื่นหายใจ

บิมนูกคนอื่นหายใจ

毛手毛脚
máo shǒu máo jiǎo

มือหยาบตีนหยาบ

มือห่างตีนห่าง

孤掌難鳴
gū zhǎng nán míng

คบมือข้างเดียวดังยาง

คบมือข้างเดียวไม่ดัง

推己及人
tuī jǐ jí rén

เอาใจเขาใส่ใจเรา

เอาใจเขามาใส่ใจเรา

面如土色
miàn rú tǔ sè

หน้าเหมือนสีดิน

หน้าดอกสี

满面春风
mǎn miàn chūn fēng

ลมฤดูใบไม้ผลิเต็มใบหน้า

หน้าบานเป็นกระดัง

นอกจากนั้นสำนวนจีนและสำนวนไทยยังแสดงให้เห็นว่าคนจีนและคนไทยสังเกตธรรมชาติ บางประการของมนุษย์ เช่นเมื่อยามอยากอาหารน้ำลายจะไหล เมื่อยามกัวบีสสาวจะจะราด เมื่อยังเด็กปากจะมีกลิ่นน้ำนม และคนจีนและคนไทยยังสังเกตด้วยว่ามีอวัยวะบางอย่างที่อยู่ ใกล้กัน สิ่งที่อยู่ใกล้กัน จีนจะเปรียบกับคิ้วและขนตา หรือริมฝีปากกับฟัน แต่ไทยจะเปรียบ กับจมูกและปาก หรือคอหอยและลูกกระเดือก

ตัวอย่าง

垂涎欲滴
chuí xián yù dī

น้ำลายใครไหล

น้ำลายไหล

屁滚尿流
pì gǔn niào liú

ตดกลิ่นปัสสาวะไหล

กัวบีสเข้าเยี่ยวราด

口尚乳臭
kǒu shàng rǔ xiù

ปากยังไม่สิ้นกลิ่นน้ำนม

ปากยังไม่สิ้นกลิ่นน้ำนม

近在肩睫

jìn zài méi jié

ใกล้ระหว่างคิ้วกับขนตา

แต่จุมกมาปาก

唇齒相依

chún chí xiāng yī

ริมฝีปากกับฟันอาศัยซึ่งกันและกัน

คอหอยกับลูกกระเดือก

唇亡齒寒

chún wáng chí hán

ริมฝีปากหายฟันหนาว

(น้ำผึ้งเรือเสือฟิงป่า)

๓.๒ ทัศนะเกี่ยวกับสัตว์

สำนวนจีนและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่าคนจีนและคนไทยมีทัศนะต่อสัตว์ต่าง ๆ เหมือนกัน เป็นต้นว่าทั้งคนจีนและคนไทยต่างก็เห็นว่าเสือเป็นสัตว์ที่ดุร้าย ในสำนวนจีนและสำนวนไทยมีการเปรียบเสือกกับคนที่ดุร้ายเป็นภัยแก่ผู้อื่น

ตัวอย่าง

養虎遺患

yǎng hǔ yí huàn

เลี้ยงเสือให้ภัย

เลี้ยงลูกเสือลูกจระเข้หรือให้เหยื่อเสือผอม

縱虎歸山

zòng hǔ guī shān

ปล่อยเสือกกลับภูเข

ปล่อยเสือเข้าป่า ปล่อยปลาลงน้ำ

兩虎相鬥

liǎng hǔ xiāng dòu

เสือกสองตัวสู้กัน

เสือกพบสิงห์

แต่ส่วนบางส่วนสะท้อนให้เห็นทัศนคติเกี่ยวกับสัตว์บางชนิด ซึ่งมีอยู่ในประเทศจีนหรือในประเทศไทยเท่านั้น เช่นส่วนจีนแสดงว่าหมาป่าเป็นสัตว์ที่ไม่ดี ส่วนไทยแสดงว่าจระเข้เป็นสัตว์ที่ไม่ดี นอกจากนั้นส่วนจีนยังมีกล่าวถึงมังกร ซึ่งเป็นสัตว์ในวรรณคดีของจีน แสดงว่ามังกรเป็นสัตว์ที่มีฤทธิ์อำนาจ

ตัวอย่าง

引 狼 入 室

yǐn láng rù shì

ชักหมาป่าเข้าบ้าน

(ชักน้ำเข้าลึก ชักศึกเข้าบ้าน)

狼 心 狗 肺

láng xīn gǒu fèi

ใจหมาป่าปอดสุนัข

(ใจทมิฬคนชาติ)

教 猿 升 木

jiāo yuán shēng mù

(สอนลิงขึ้นต้นไม้)

สอนจระเข้ให้ว่ายน้ำ

(เสียงเสือให้ภัย)

เสียงลูกเสือจระเข้

龍 爭 虎 門

lóng zhēng hǔ dòu

มังกรสู้เสือรบ

(ถึงพริกถึงขิง)

ในเทพนิยายของจีนเล่าสืบทอดกันมาว่า มังกรเป็นสัตว์มหัศจรรย์ชนิดหนึ่ง รูปร่างยาวคล้ายงู มีเกล็ด บนหัวมีเข่า มีขาสี่ขา เดินได้ ปีนเกาะได้ ว่ายน้ำได้ และสามารถจะเรียกลมเรียกฝนได้ เพราะฉะนั้น คนจีนจึงเชื่อกันว่ามังกรเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีฤทธิ์มีอำนาจเหนือธรรมชาติ ในสมัยก่อนเคยใช้มังกรเป็นสัญลักษณ์แทนพระองค์ฮ่องเต้ เครื่องใช้ต่าง ๆ ของฮ่องเต้ต้องใช้คำว่ามังกร (龍 lóng) นำหน้าทั้งนั้น เช่นฉลองพระองค์เรียกว่า 龍袍 lóng páo แปลเป็นไทยคือเสื้อมังกร บนฉลองพระองค์จะประดับด้วยตัวมังกร พระแท่นบรรทมเรียกว่า 龍床 lóng chuáng แปลเป็นไทยคือเตียงมังกร ฯลฯ

๓.๓ ทัศนคติเกี่ยวกับสิ่งมีค่า

สำนวนจีนและสำนวนไทยสะท้อนให้เห็นว่าทั้งคนจีนและคนไทยคิดว่าเวลาและเงินทองเป็นสิ่งมีค่า

ตัวอย่าง

一刻千金
yī kè qiān jīn

เวลา ๑๔ นาทีมีค่าพันตำลึงทอง

เวลาเป็นเงินเป็นทอง

แต่บางสำนวนก็แสดงทัศนคติที่แตกต่างกันของคนจีนและคนไทย คนจีนเห็นว่าไข่มุกเป็นสิ่งมีค่า แต่คนไทยเห็นว่าแก้วเป็นสิ่งมีค่า

ตัวอย่าง

明珠暗投
míng zhū àn tóu

เอาไข่มุกไปทิ้งไว้ในที่มืด

ยื่นแก้วให้วานร

掌上明珠
zhǎng shàng míng zhū

ไข่มุกบนฝ่ามือ

หัวแก้วหัวแหวน

ประเทศจีนกับประเทศไทยเป็นประเทศบ้านใกล้เรือนเคียง มีความสัมพันธ์ทางด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจการค้ามาแต่โบราณกาล ทัศนคติและความรู้สึกนึกคิดของคนจีนกับคนไทยจึงมีส่วนคล้ายกันมาก การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนกับสำนวนไทยได้ช่วยให้เห็นลักษณะทางด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา สิ่งแวดล้อมตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ของคนจีนและคนไทย ซึ่งแม้จะต่างกันบ้างก็เหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ สิ่งเหล่านี้อาจจะ เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างชาติจีนกับชาติไทย ซึ่งงานวิจัยนี้คงจะช่วยพิสูจน์ได้ว่ามิใช่ชนใกล้กัน